

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת תצוה – זכור תשע"ג שנה ב' גליון 81
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,
ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: השייכות בין רבי מאיר לפורים

הלך אליו בר קמצא שוב, וחזר על דבריו תוך כדי הצעה לבדיקת דבריו, וכך אמר: "אם אינך מאמין לי, שלח איתי שליח ואת קרבנך ואז תווכח לראות שאיני משקר".

השליט הסכים להצעתו, ושלח בידיו עגלה משולשת, אל שבדרך בר קמצא עשה מום בקרבן יש אומרים בדוקין שבעין מקום שעבור ישראל יש בו משום מום, ואילו לאומות העולם אין בזה משום מום. והביא את הקרבן לבית המקדש. סברו חכמים שיש להקריב את הקרבן משום "שלום מלכות", אמר להם רבי זכריה בן אבוקולס: יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח. חשבו אולי נהרוג את בר קמצא כדי שלא ילך ויספר לקיסר רומי שלא הקרבנו את קרבנו. אמר להם רבי זכריה: יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג. אמר רבי יוחנן: ענוותנותו של רבי זכריה בן אבוקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו.

ראה הקיסר שלא הקריבו את קרבנו שלח להם את נירון קיסר, כשהגיע לשערי ירושלים רצה לעשות לעצמו סימן, האם תיפול ירושלים בידי, זרק חץ לכיוון מזרח – הסתובב ונפל בירושלים, לכיוון מערב אתא נפל בירושלים, לארבע רוחות השמים אתא נפל בירושלים. ביקש נירון קיסר מאחד הילדים פסוק לי פסוקיך, אמר ליה: "ונתתי את נקמתי באדם ביד עמי ישראל וגו'", אמר נירון בלבו: הקב"ה חפץ להחריב את ביתו, על ידי ואח"כ ייקח את נקמתו ממני. נס מהמערכה והתגייר, ויצא ממנו רבי מאיר.

נראה לדקדק מדברי חז"ל אלו, שהסמיכו את סיפור התגיירותו של נירון קיסר למעשה של קמצא ובר קמצא, אותו מעשה המסמל את השנאה שהיתה בעם ישראל קודם

סיפור לידתו של רבי מאיר בעל הנס על פי דברי הגמרא בגיטין (דף נה סוע"ב) תחילת הדבר היה בסיפור הידוע של קמצא ובר קמצא, שני אנשים הגרים בירושלים ואשר האחד מהם הלא הוא קמצא, היה מאוהביו של אחד מגדולי עשירי העיר, ואילו בר קמצא היה משונאיו של האיש.

יום אחד עשה העשיר סעודה גדולה בירושלים, אמר לבן ביתו, לך והזמן את קמצא אהובי. הלך הלאה וקרא בטעות לבר קמצא שונאו. בא בר קמצא וישב בין האורחים.

לפתע הבחין בו העשיר, אמר לו: הרי שונא אתה לי, ואתה יושב בתוך ביתי? קום צא לך מתוך ביתי.

בר קמצא הנבוך ביקש ממנו: "אנא! אל תביישני ואני אשלם לך על מה שאוכל ואשתה".

אמר לו העשיר: "לא, איני מסכים צא מיד החוצה!"

התחנן שוב בר קמצא והוסיף: "אם לא תביישני אשלם לך דמי כל הסעודה".

אך העשיר נשאר בשלו וברוב שנאתו אמר לו: "קום ולך!"

והיה שם רבי זכריה בן אבוקולס – חכם מן החכמים, ויכול היה לקום ולמחות בידי המארה, ולא עשה זאת.

כיוון שראה זאת בר קמצא מיד יצא בעלבו ובכעס רב ואמר בליבו: "כל המסובים יושבים להם בשלווה, ולא היה איכפת להם איך שפוגעים בי, אני אלשין עליהם".

מה עשה? הלך לשליט הרומי ואמר לו: "כל הקרבנות שאתה שולח ליהודים שיקריבו בבית מקדשם, הם אינם מקריבים אלא מחליפים אותם בקרבנות חלופיים".

השליט לא האמין ואף נזף בו על דבריו.

החורבן ואשר הביאה לחורבן בית המקדש, בא ללמד, כי רבי מאיר שבא מנירון קיסר, היה מתקן את אותה שנאה ומביא לשלום ואחדות בין עם ישראל.

וכמו שמצינו, במדרש (דב"ר ה, יד): דבר אחר מהו "בקש שלום ורדפהו", מעשה ברבי מאיר שהיה יושב ודורש וכו', הלכה אותה אשה לביתה שהיה ליל שבת ומצאה הנר שלה שכבה. אמר לה בעלה: היכן היית עד עכשיו? אמרה לו: שומעת הייתי לרבי מאיר דורש. והיה אותו האיש ליצן, אמר לה: בכך וכך אין את נכנסת לביתי עד שתלכי ותירקי בפניו של רבי מאיר.

יצאה לה מביתו, נגלה אליהו זכור לטוב על רבי מאיר, אמר לו: הרי בשבילך יצאה האשה מביתה. הודיעו אליהו זכור לטוב היאך היה המעשה, מה עשה רבי מאיר, הלך וישב לו בבית המדרש הגדול באתה אותה אשה להתפלל וראה אותה ועשה עצמו מתפסק. אמר: מי יודע ללחוש לעין? אמרה לו אותה אשה: אני באתי ללחוש רקקה בפניו. אמר לה: אמרי לבעליך הרי רקקתי בפניו של רבי מאיר.

בירושלמי במסכת סוטה (דף ה.) יש תוספת למעשה זה, שביקש ממנה שתירק בעינו שבע פעמים כדי לרפאותו, ולאחר מכן אמר לה: לכי ואמרי לבעלך, אתה אמרת לי לירוק רק פעם אחת ואילו אני ירקתי שבע פעמים. אמרו לו תלמידיו: רבי כך מבזין את התורה? אילו אמרת לך היינו מביאין אותו ומלקין אותו על העמוד והוא מתרצה ומתפייס לאשתו?

ענה להם: ולא יהא כבוד מאיר ככבוד קונו. ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה אמר הכתוב שיימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו. וכבוד מאיר לא כל שכן. ע"כ.

כמו כן הגמרא בסנהדרין (יא.) מספרת, על רבי יהודה הנשיא שהיתה לו ישיבה גדולה שבה היה מוסר שיעור בכל יום לתלמידי החכמים, יום אחד, אחד מתלמידיו אכל שום לפני השיעור, וכמובן שהשום עושה ריח לא טוב, והדבר ציער את רבי יהודה הנשיא והפריע לו, אמר: מי שאכל שום יקום ויעזוב את בית המדרש. אומרת הגמרא שרבי חייא שמע את בקשתו של רבי יהודה הנשיא, לא רצה שהתבייש אותו תלמיד, קם ויצא כדי שיחשבו שהוא זה שאכל שום, העיקר שאותו תלמיד לא יתבייש. ראו התלמידים שראש התלמידים רבי חייא יוצא מבית המדרש, עמדו כולן ויצאו והופסק

השיעור. למחרת בבקר פגש בנו של רבי יהודה הנשיא רבי שמעון את רבי חייא, שאל אותו: האם אתה ציערת לאבא שאכלת השום ונדף הריח? ענה לו רבי חייא: חס ושלוש שאכלתי שום, אלא כדי שלא להלבין פניו של אוכל השום יצאתי, כדי שיצאו כולם ולא יבינו מי הוא.

שואלת הגמרא מהיכן למד רבי חייא התנהגות זו? אומרת הגמרא שלמד כן מרבי מאיר, שפעם אחת הגיעה אשה לבית מדרשו של רבי מאיר ואמרה: רבי! אחד מכס קדשני בביאה. עמד רבי מאיר וכתב לה גט כריתות ונתן לה, עמדו כתבו כולם ונתנו לה.

שואלת הגמרא: ורבי מאיר מהיכן למד זאת? עונה הגמרא משמואל הקטן, שיש לנו הלכה: "אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה". מעשה ברבן גמליאל שרצה לעבר את השנה והזמין שבעה תלמידי חכמים שיבואו אליו לעבר את השנה השכים ומצא שמונה. אמר: מי הוא שעלה שלא ברשות אני מבקש שיקום וירד? עמד שמואל הקטן ואמר: אני הוא שעליתי שלא ברשות ולא לעבר השנה עליתי, אלא ללמוד הלכה למעשה הוצרכתי. אמר לו: שב בני שב ראויות כל השנים כולן להתעבר על ידך. אלא אמרו חכמים אין מעברין את השנה אלא במזומנין לה, ולכן ביקשתי שאותו שלא הזמינו יקום ויצא ואי אפשר לעבר איתו את השנה. אומרת הגמרא: ולא שמואל הקטן הוה אלא איניש אחרינא ומחמת כיסופא הוא דעבד, שלא רצה שאותו אדם שבא שלא ברשות יתבזה.

כמו כן מצינו בגיטין (נב.) על בני זוג שבכל ערב שבת היו רבים ביניהם, בא רבי מאיר לביתם בכל ערב שבת במשך שלשה שבועות עד שהשלים ביניהם, ושמע את השטן אומר: ווי דאפקיה רבי מאיר לההוא גברא מביתיה. ע"כ.

עוד נמצא מדברי חז"ל במסכת גיטין דף נ"ז הנזכרים, כי רבי מאיר היה ממשפחת גרים שכן היה מזרעו של נירון הקיסר, על פי זה יתבאר למה לקח לאישה את ברוריה שהיתה בתו של רבי חנינא בן תרדיון, שכתב הכלי יקר (כי תצא כ"א, י"א) וז"ל: אכן יסוד הדבר (ענין יפת תואר) וסודו הוא, על פי דבריהם ז"ל, שאמרו שבחטא אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות ביד סטרא אחרא, והם נשמות הגרים, וצא ולמד כמה וכמה גדולי עולם שמעיה ואבטליון ואונקלוס הגר וכאלה רבות. עוד אגלה לך סוד אחד, תמצא נשמה טהורה דבוקה בנשמה טמאה, ואין כח בטהורה להטות הטמאה

להיטיב, והיא מונחת שם עד עת דרור, וצא ולמד כיוצא

בזה מנשמת רבי חנינא בן תרדיון, שהיתה דבוקה בשכס בן חמור כרמוז בתיבת רחב"ת ידים, כאמור בדברי המקובלים, ומצינו שהנפש הליו לא עשתה מפעל טוב בחמור ויצתה כשדבק בדינה, מצאה הנפש מינה ונדבקה בו, כאומרו ותדבק נפשו בדינה, ושמור לך כלל זה. עכ"ל.

נמצא כי נשמת רבי חנינא בן תרדיון היתה שבויה בין הקליפות ועל ידי דינה הצליחה הנשמה לצאת מן הטומאה, ומכיון שנשמת רבי חנינא בן תרדיון היתה קרובה אל נשמות הגויים, לכן רבי מאיר שנשמתו היתה נשמת גרים ואף היא באה מנשמת הגויים, מצא מין את מינו, נשא לאישה את בתו של רבי חנינא בן תרדיון.

מעתי נבין את גודל מעלתו של רבי מאיר, שכן כתב המהר"ל בספרו גבורות ה' (פרק י"ט) להסביר מדוע משה רבינו נשא לאישה גיורת, וז"ל: ומפני שכל אשה עזר לאיש ובת גילו, כדכתיב "אעשה לו עזר כנגדו", ולא יתכן שתהיה זו אחת משישים ריבוא, כי משה לבד שקול נגד שישים ריבוא, אבל הגרים שהם חוץ לישראל יותר מזדווג למשה בעבור השווי הזה, כי משה נבדל מישראל, ואינו נכנס תחת מספר שישים ריבוא מישראל, וכן הגיורת אינה נכנסת במספר זה, וכאשר נפש הגיורת זכה היא ראויה למשה, והבן הדברים כי נפלאים מאד. ולפיכך נשא משה אשה מאומה אחרת, אף על פי שישראל הם עיקר העולם יש באומות העולם תוספת על ישראל, הם הגרים... ע"כ.

מתבאר מדברי המהר"ל כי נשמות הגרים גבוהות מאד, ולכן משה רבינו נשא לאשה גיורת, ואם כן רבי מאיר שהיה מנשמת גרים, השיג והגיע לדרגות גבוהות יותר משאר התנאים אשר נשמתם היתה מעם ישראל.

בזה יבואר דברי המדרש (בר"ד כ, יב) "בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות אור". ויש לתמוה, איך יעלה על הדעת שרבי מאיר שינה וכתב בספר תורתו "כתנות אור" באל"ף, הלוא אם כתבו "כתנות אור" באל"ף הספר תורה פסול?

מבאר האריז"ל בספר הליקוטים (פרשת בראשית) כי טרם שחטא אדם הראשון בעץ הדעת, היה גופו מזוכך מאד, עד שהאיר באור עליון בחינת "כתנות אור" כמבואר במדרש (ויק"ד כ, ב): "תפוח עקיבו של אדם הראשון היה מכהה לגלגל חמה, קלסתר פניו על אחת כמה וכמה". אולם אחרי שחטא

בעץ הדעת, נתגשם גופו ונעשה בבחינת "כתנות אור" (ומקור הדברים בזה"ק פרשת פקודי דף רכט:).

אמנם התנא רבי מאיר זכה בגודל קדושתו על ידי עסק תורתו לזכך גופו עד שהפכו שוב לבחינת "כתנות אור", וליו רמזו חז"ל באומרים: "בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב כתנות אור", שזכה על ידי עסק תורתו לזכך את גופו כמו אדם הראשון קודם החטא.

ויש לומר, כי מובא בילקו"ש (מיכה רמז תקנ"ח) על הפסוק "כי נפלת קמת" – "מתוך נפילה – קימה" (וכ"ה במדרש שוחר טוב על התהילים מזמור כ"ב). דהיינו שרק ע"י הנפילה באים לידי קימה. וככל שהנפילה היא עמוקה יותר כך העליה שבאה לאחריה גדולה יותר. ולכן רבי מאיר שנשמתו היתה מנשמת גרים, משורש נשמתו של נירון קיסר, לכאורה מקום טומאה מאוד גבוה, אולם כאשר יצא אל הקדושה עלה ונתעלה, עד שהשיג והגיע למעלת "כתנות אור".

ויש לרמז את הדברים על פי מה שכתב בספר חמרא טבא (להרה"ק רבי אברהם שמחה מבארניב פרשת ויקרא) כי התיקון להפוך מ"עור" ל"אור" נעשה על ידי מצות כתיבת ספר תורה, שהרי ספר תורה כותבים על עור של בהמה, ולפני הכתיבה הוא רק "עור" של בהמה, אבל אחרי שכותבים עליו את התורה מקבל ה"עור" קדושת ספר תורה ונהפך להיות תורה "אור" עם א' ככתוב במשלי (ו', כ"ג) "כי נר מצוה ותורה אור". נמצא כי על ידי כתיבת ספר תורה על "עור" של בהמה שמתעלה לבחינת תורה "אור", בזה מתקנים הפגם של כתנות "עור" שנהפך לכתנות "אור". עכת"ד.

ויש לפרש, כי הגויים נמשלים לבהמה, שהרי דרשו חכמים ביבמות (סא): "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם" (יחזקאל ל"ד, ל"א) אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם. וכאשר גוי מתגייר ולומד תורה, הרי שדומה הוא ללקיחת עור של בהמה טמאה והופך את העור ל"תורה אור", ולכן זוכה להשיג כתנות אור, וזו היתה מעלת רבי מאיר ששורש נשמתו מן הגרים.

בזה יש לפרש את דברי הגמרא בגיטין (סז): איסי בן יהודה היה מונה שבחן של חכמים: רבי מאיר חכם וסופר. ויש לפרש, כי סופר מלשון "ספיר ויהלום" כיון שרבי מאיר זיכך וקידש את כל גופו עד שהאיר וזרח, לכן כונה בתואר "סופר" מלשון ספיר ויהלום.

בזה נבין עוד את דברי הגמרא במסכת חגיגה (טו:):
"אשכחיה רבה בר שילא לאלהו א"ל: מאי קא עביד
הקב"ה? א"ל: קאמר שמעתא (אומר חידושי תורה)
מפומייהו דכולהו רבנן (משם החכמים), ומפומיה דרבי מאיר
לא קאמר (ומשמו של רבי מאיר אינו אומר). א"ל (רבה
לאליהו) אמאי? (ענה לו אליהו): משום דקא גמר שמעתא
מפומיה דאחר (שרבי מאיר למד את תורתו מאלישע בן
אבויה שנקרא אחר) א"ל (רבה לאליהו): אמאי, רבי מאיר
רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק (כלומר, ר"מ ידע מה
ללמוד מאלישע ומה לא ללמוד)? א"ל (אליהו): השתא קאמר
מאיר בני אומר (עתה אומר הקב"ה גם משמו של ר"מ
ובלשון חיבה).

ולדרכינו יש לומר, כי רק מי שהיה בתחילה שורשו רע והפכו
לטובה, אז מכיון שהוא כבר עשה מעשה של דחיית הרע
מקרבו, יש בכוחו לקבל תורה מרב שאינו ראוי, ולהפריד את
הטוב מהרע – לאמץ את הטוב ולזרוק את הרע. אולם אדם
אחר, שלא דחה את הרע שבו, אף לא יהיה בכוחו לדחות את
הרע שמלמד אותו רב שאינו ראוי, ולפיכך אסור לו ללמוד
מרב שאינו הגון.

רבינו יוסף חיים בספרו בן יהודע (עמ"ס חגיגה שם) מסביר
מהו "רמון מצא תוכו אכל וקליפתו זרק", הוא מביא את
דברי רבינו האר"י בשער הליקוטים פרשת עקב, שבאותיות
ט"ט דמטטרו"ן אין אחיזה לחיצונים בהם, אבל באותיות
רמון דמטטרו"ן יש אחיזה לחיצונים בהם ע"ש. ואנא עבדא
איישב המאמר הזה לפי דברי רבינו ז"ל הנזכרים בכך, דאחר
כשעלה לפרדס וראה את מטטרו"ן יושב, לא נדבק ונמשך
אחר ט"ט שהם התוך, אלא נדבק ונמשך אחר רמו"ן, שיש
בהם אחיזה לחיצונים, ולכך נתגברו עליו הקליפות ונדחה
ויצא לתרבות רעה, ואם היה דבק באותיות ט"ט שהם תוך
היה מתגבר על הקליפות, ולכן אחר שיצא לתרבות רעה ובא
רבי מאיר אליו ומצאו שהוא דבק באותיות רמון בלבד,
ששם נתאחזו החיצונים וגברו עליו, הנה רבי מאיר נתגבר
להדבק באותיות ט"ט שהם תוך, ובזה נתגבר לדחות אחיות
החיצונים מן הרמון ולזרוק אותם. וזהו שאמר רבי מאיר
רמון מצא ברבו אלישע, אך הוא מה עשה, תוכו של הרמון
אכל, שנתחזק ונאחזו דבק באותיות ט"ט, שהם תוך אותיות
רמון, ואחר שנאחזו באותיות ט"ט שהם תוך הרמון, על ידי
כך נתגבר יותר שהסיר אחיזת הקליפה גם מעל הרמון

שנתאחזה שם. וזהו קליפתו זרק, רצה לומר קליפתו של
הרמון שנדבקה בו גם כן זרק, וניקה את הרמון מאחיזת
הקליפות.

על פי דבריו יש לתת הסבר חדש מהו "בתורתו של רבי מאיר
כתוב: כתנות אור", שכתב בספה"ק עטרת ישועה ועל
המועדים – ליום ב' דפסח, סעודת אסתר) וז"ל: ועל כן קורין ביום
ב' דפסח הפרשה: "שו"ר א"ו כש"ב א"ו ע"ז כ"י יול"ד" (אמור
כ"ב, כ"ז) עולה מט"ט ש"ר הפני"ם שהוא ברזא דמגילה,
ונרמז בראש המגילה בתיבת 'ויהי' ולבסוף בתיבת 'זרעו'
העולים ביחד מט"ט, אשר מ'ט"ט ש'ר ה'פני"ם ר"ת מש"ה,
שהוא נלחם בעמלק הראשון. ומרדכי שהוא ג"כ בחינת משה
הפיל את המן, ולזה מרדכי"י היהוד"י עולה ג"כ מט"ט מספר
ויה"י עם זרע"ו.

נמצא כי כל כוחו של מרדכי היהודי היה בזכות מלאך מט"ט
שר הפני"ם, וכתב בספה"ק שפת אמת (עניני פורים, תר"ס):
"ליהודים היתה אורה זו תורה". דאיתא נשבע הקב"ה שאין
שמו שלם עד שימחה זרעו של עמלק. והתורה כולה שמותיו
של הקב"ה. ובכל מקום שיש מחיית עמלק מאיר אור התורה
דאורייתא סתים וגליא. ולעתיד תצא חמה מנרתיקה ויתגלה
סתרי תורה. ועכשיו מחמת אותו הרשע עמלק ימ"ש נסתם
הפנימיות וכשיש מחיית עמלק יש גילוי הפנימיות. וזה
קריאת המגילה. לכן הדר קבלוה בימי אחשורוש אחר מפלת
המן הרשע. וכן איתא בברכת אהבה: "וקרבתנו מלכנו" רומז
לזכירת מתן תורה. "לשמך הגדול" רומז לזכירת עמלק. שכפי
מה שנמחה שם עמלק מתעורר כח מתן תורה שהוא שמו
הגדול. עכ"ל.

נמצא כי על ידי שר מט"ט בו מוחים את עמלק, ועל ידי
מחיית עמלק זוכים לאור התורה. כלומר, כל עוד עמלק
שולט בעולם ומפריע ליהודי בהשגת הלימוד, הרי שההוא
בבחינת "כתנות עור" שהאות ע' רומזת לעמלק, אולם
כשזוכה למחות את עמלק, וזוכה לאור התורה בשלימותו,
הרי שזוכה ל"כתנות אור", לכן רבי מאיר אשר זכה להשיג
את מלאך מט"ט בשלימותו, כמבואר בדברי הבן יהודע,
השיג את אותה בחינה של עם ישראל ביום הפורים "ליהודים
היתה אורה זו תורה" ולכן בתורתו כתוב "כתנות אור" עם
אל"ף.